

Toprak ürünlerinde öşrü unutmamalımız

Buğday üreticisi ismi mahfuz bir okuyucumuz: “Yirmi ton buğday kaldırdık. Yağmur suyu ile sulanıyordu. Gübre, ilâç, işçilik ve sair için dokuz milyar masrafımız oldu. Satıldı, on dört milyar alındı. Öşrü verilmemişti. Şimdi paranın zekâtını mı vermeliyiz, yoksa öşrünü vermeli miydik? Eğer öşrünü verecek idiysek ne kadar vereceğiz?”

Sözlerime duâ ile başlayayım: Rabbim kazancınıza ve şu satırları okuyanların kazançlarına bin bereket lütfetsin. Âmin.

Siz buğdayın ticaretçisi değil, üreticisi olduğunuzdan öşrünü vermeniz gerekiyordu. Eğer ticaretini yapsaydınız kırkta bir zekâtını vermeniz gerekecekti. Üreticisi olduğunuz için onda bir veya sulama durumuna göre yirmide bir öşrünü vermekle yükümlüsünüz. Nitekim Cenâb-ı Hak: “Ürün alındığı zaman hasat gününde onun hakkını verin.”¹ buyuruyor.

Ürünün hakkı, onun üzerinde hak olan öşürdür.

Peygamber Efendimiz (Sallallahü Aleyhi Vesellem), yağmur, nehir ve kaynak sularıyla kendiliğinden, masrafsız ve emeksiz olarak sulanan arazilerin ürününden onda bir; kova, dolap beygiri ve diğer vasıtalar ile masraf ve emek harcanarak sulanan arazilerin ürününden -masraf ve emeğe nispetle hafifletilmiş olarak- yirmide bir öşür verilmesini emrediyor.

MASRAFLAR DÜŞECEK Mİ?

Günümüzde tarım ürünleri üzerinde sulama masrafı olmasa bile, gübre, ilâçlama, mazot, traktör, işçilik ve muhtelif masrafların önemli yekûn tuttuğu bir vakıadır. Sulama masrafı dışındaki diğer masrafların, öşür oranını değiştirip değiştirmeyeceği âlimlerce içtihadada konu olmuştur.

Hanefî fukahası, tohum, amele ücreti ve sair masraflara bakılmadan, sulama durumuna göre ürünün onda biri veya yirmide birinin öşür olarak verileceği hükmünde birleşirken; Şâfiîlerden Remlî, arâzi için yapılan masraflar ile ekin için yapılan masrafları birbirinden ayırıyor.

Meselâ su kanalı açılmasını -kanal kalıcı olduğundan- arâzi için bulan Remlî, el ile veya deve ile yapılan sulamayı ekin için bulur. Neticede el ile veya deve ile yapılan sulamada masraf ekin için yapıldığından, böyle masrafla yetişen ekinde, yapılan masrafa göre öşür oranı değişir. Yani tamamen el ile sulanırsa yirmide bire, yarısı yağmur suyu ile sulanırsa öşür oranı on beşte bire düşer.² Muhterem Halil Güneç Hoca bu görüşten hareketle, günümüzde sulamaya denk bir masraf tutan ve sırf ekinin daha iyi yetişmesini sağlayan -ve arazi için olmayan- gübre ve ilâçlama masrafları yapıldığı takdirde, bunu sulama masrafına kıyas ederek, öşür oranına yansıtılmasını daha uygun bulur.

Buna göre, gübre ve ilâç verilerek yetiştirilen ve yağmur suyu ile beslenen ekinlerin ve kuru tarım ürünlerinin öşrünün, Şâfiî Mezhebine uyularak “on beşte bir” verilmesinin uygun bulunduğu anlaşılmaktadır.³

Bu durumda sizin, bir ton 300 kg civarında bir öşür borcunuz çıkmış oluyor. Öşür oranı on beşte bire çekildiğinden, artık bundan masraflar düşmeyecektir. Buğdayın tamamı satılmışsa, bu miktar buğdayın parasal bedeli de öşür niyetine verilebilir.

MEYVELERE ÖŞÜR VAR MIDIR?

Ağaçtaki meyveler de aynı oran ve şartlarla öşre tâbidir. İmam-ı Azam ile Ahmed bin Hanbel'e göre, istifade edilen her toprak mahsulü öşre tâbidir. Öşrü verilmemiş hububattan veya ağaç üstündeki meyveden yemek Hanefîlere göre de, Şâfiîlere göre de câiz değildir. Yiyen günahkâr olur.

Çünkü henüz öşrü verilmediğinden içinde kul hakkı vardır. Ancak öşre esas olacak şekilde hesap ederek yer ve yediği miktarı da sonra öşür hesabı içine alırsa, yemek caiz olur.

İkramlar, zekât hesabına geçmez.

Hediyeler ise, öşür verilebilecek yerlere, öşür niyetiyle verilirse öşür hesabına geçer. Bu durumda hasat mevsiminde, öşür verilebilecek sekiz sınıftan kendisince en uygun olan bir veya birkaç sınıfa, öşür niyetiyle muhtelif çuvallar halinde dağıtılan ürünler öşür hesabına geçer.

Öşür niyetini kalben yapmak yeterlidir. Dil ile ikrar etmek şart değildir. Fakat ihtiyaç varsa dil ile de niyet yapılabilir.

Allah kabul etsin. Âmin.

Dipnotlar:

- 1- En'am Sûresi, 6/141.
- 2- N. Muhtâc, 3/77.
- 3- G. M. Fetvâlar, 1/238.